ANALYSE FOTO'S EN ACHTERGROND BIJ RESTAURATIEOPGAVE DE HORTE 2026

[redacted], augustus 2026

Inhoud

Ter inleiding: 2
Uitgangspunten beplanting rond het huis. 2
Voorzijde: 3
Vorm rondeel op voorplein. 3
De lindes op het voorplein. 9
Overgang naar de Hof. 10
Zijkant en achterzijde huis 12
Bruggetje tussen huis en boerderij: locatie en vorm 12
Beplanting aan beide zijden van het huis. 14
Vorm van het rondeel en paden aan de achterzijde van het huis. 17
Linde-Eikenlaan. 22
Historische ontwikkeling 23
Huidige situatie 23
Cultuurhistorische waardering 24
Restauratievisie 24
Behoud van het historische beeld 24
Gelijkwaardige ontwikkeling 24
Toekomstige beheerbaarheid 25
Herplantstrategie 25
Lindezijde 25
Eikenzijde 25
Ecologische afweging 26
Verharding en bermgebruik 26
Conclusie 26
Tot slot 28

Ter inleiding:

Het tuinhistorisch onderzoek van Karin Bevaart uit 2021 vormt de basis voor het huidige beheer en de restauratieplannen van De Horte. Sinds de afronding van dat onderzoek zijn aanvullende historische foto's gevonden en hebben oud-bewoners, voormalige medewerkers en andere betrokkenen nieuwe informatie gedeeld. Deze kennis heeft geleid tot een verdere verfijning van de inzichten waarop de restauratie is gebaseerd.

Het onderzoek uit 2021 blijft het belangrijkste uitgangspunt voor beheer en planvorming. Nieuwe informatie wordt gebruikt om bestaande inzichten aan te vullen en waar nodig te verduidelijken. In dit rapport worden de beschikbare foto's, kaarten, luchtfoto's en mondelinge bronnen per onderdeel besproken. Daarbij wordt telkens aangegeven hoe deze informatie heeft bijgedragen aan de gemaakte keuzes.

Het doel van de restauratie is niet om één historisch moment exact te reconstrueren. De Horte is een buitenplaats die zich gedurende meer dan een eeuw heeft ontwikkeld. De restauratie richt zich daarom op het herstellen van de historische structuur en ruimtelijke samenhang, terwijl tegelijkertijd rekening wordt gehouden met hedendaags gebruik, biodiversiteit en toekomstbestendig beheer.

Uitgangspunten beplanting rond het huis.

De beplanting rond het huis wordt ontwikkeld binnen de kaders van de visie voor De Horte 2026. Historische foto's laten zien dat rondom het huis sprake was van een evenwichtige combinatie van bomen, heesters en bloeiende planten. Deze opbouw vormt ook nu het uitgangspunt.

Bij de keuze van soorten wordt zoveel mogelijk aangesloten bij het sortiment dat in de tweede helft van de negentiende eeuw beschikbaar was. Daarnaast wordt rekening gehouden met de huidige groeiomstandigheden en met de mogelijkheden voor duurzaam beheer.

Er wordt gekozen voor soorten die:

- Passen binnen de landschappelijke stijl van de aanleg.
- Kunnen uitgroeien tot hun natuurlijke volwassen omvang of door regelmatig bestand zijn tegen de klimaatomstandigheden.
- Afzetten of snoei op de gewenste grootte gehouden kunnen worden.

Indien mogelijk wordt er binnen bovenstaand kader gekozen voor soorten die bijdragen aan biodiversiteit;

Kleur, herfstkleur, bloei, structuur en seizoensbeleving speelden een belangrijke rol in de tuin. Omdat het huis in de winter slechts beperkt werd gebruikt, lijkt het winterbeeld een minder belangrijke factor te zijn geweest bij de oorspronkelijke inrichting.

Langs de randen van de borders wordt, waar dit historisch en praktisch verantwoord is, een grasstrook gehandhaafd. Dit sluit aan bij de aanlegprincipes van grotere buitenplaatsen uit de negentiende eeuw. Deze strook mag in de loop der jaren smaller worden. Daarmee geven we de bomen en struiken de gelegenheid uit te groeien tot volwassen grootte.

De dames Diderica en Johanna stonden bekend als planten liefhebbers. De Horte was een echt een plek waar zij graag vertoefden. Hier zal hun persoonlijke smaak leidend zijn geweest verwachten we. Dat maakt dat we vooral kiezen voor 1 exemplaar per variëteit/soort en niet in vlakken beplanten.

Voorzijde:

Vorm rondeel op voorplein.

Het voorplein vormt van oudsher het representatieve ontvangstgebied van De Horte. Bezoekers arriveren hier, goederen worden afgeleverd en de hoofdentree van het huis is vanaf deze zijde zichtbaar.

De huidige situatie bestaat uit een ovaal grasrondeel met stinzenplanten, omgeven door een grindverharding. Historisch onderzoek laat zien dat de vorm van het rondeel in de loop van de tijd is veranderd en voorplein lang geen indeling heeft gekend.

Op de oudst bekende foto's van rond 1900 ontbreekt een duidelijk zichtbaar rondeel. Het voorterrein lijkt daar grotendeels open te zijn. Op latere foto's ontstaat de indruk dat een centrale vorm aanwezig is, al blijft onduidelijk of het hier gaat om een bewust aangelegd rondeel of om een intensiever gebruikte rijroute.

Vanaf de tweede helft van de twintigste eeuw wordt een rondeel duidelijk zichtbaar op foto's en luchtbeelden. Daarbij valt op dat de vorm niet altijd exact overeenkomt met de huidige situatie. Rond 2010 lijkt het middenvak eerder uit twee cirkels met een tussenstuk te bestaan dan uit een zuiver ovaal.

Ondanks deze veranderingen vervult het rondeel nu een belangrijke functie. Het zorgt voor een duidelijke verkeerscirculatie op het voorplein en voorkomt dat voertuigen willekeurig manoeuvreren voor de entree van het huis. Vanuit historisch oogpunt past een ovaal rondeel bovendien goed binnen het beeld van buitenplaatsen uit de negentiende eeuw.

Om de vorm beter te behouden worden de randen voorzien van een lage Corte stalen borderrand, gecombineerd met bestaande keien op kwetsbare locaties. Daarnaast wordt gekozen voor een fijner grind met daaronder een hongingraadmat, waardoor het plein beter beloopbaar wordt zonder dat het historische karakter verandert.

Oudst bekende foto voorplein. Waarschijnlijk rond 1900. Rechts zien we de in 1892 voltooide meidenvleugel al volledig begroeid met klimop. Kledingstijl is passend tot ongeveer 1910/1915

Latere foto; jaartal onbekend. Waarschijnlijk celluloid negatief (vanaf 1920/1925) en waarschijnlijk voor 1960. Gezien de lamp boven de voordeur was er elektra. Van de tuinknecht weten we dat rond 1955 er twee buitenlampen hingen.

Op een foto uit ca. 1965 zien we een verwaarloosd voorterrein met vlaggenmast. Op een oudere foto zien we dezelfde situatie, ook zonder rondeel. Toen Landschap Overijssel het landgoed in haar bezit kreeg zijn er diverse veranderingen geweest. Hiervoor is destijds een ontwerp gemaakt. We hebben niet kunnen achterhalen waar dit precies op is gebaseerd. Van de eerste wijzigingen zijn documenten bekend. Wel weten van de oude rentmeester Dhr Krijger dat er o.a. coniferen zijn aangeplant tegen de inkijk (hij bewoonde het koetshuis). Op een tekening uit 2012 zien we ook geen rondeel getekend. Toch zien we op de luchtfoto van 2006 (bron topotijdreis) een duidelijke donkere vorm voor het huis. Op latere foto's is het duidelijker te zien. Het rondeel ligt niet centraal op de middenas van tuin en/of huis. De vorm is in 2010 meer twee cirkels met een recht middenstuk verbonden dan een ovaal. Een echt ovaal past beter bij het tijdsbeeld.

Voor de volledigheid: er is ook een foto bekend waarbij er voor de meidenvleugel een klein rozenperk heeft gelegen.

Vermoedelijk ca 1955

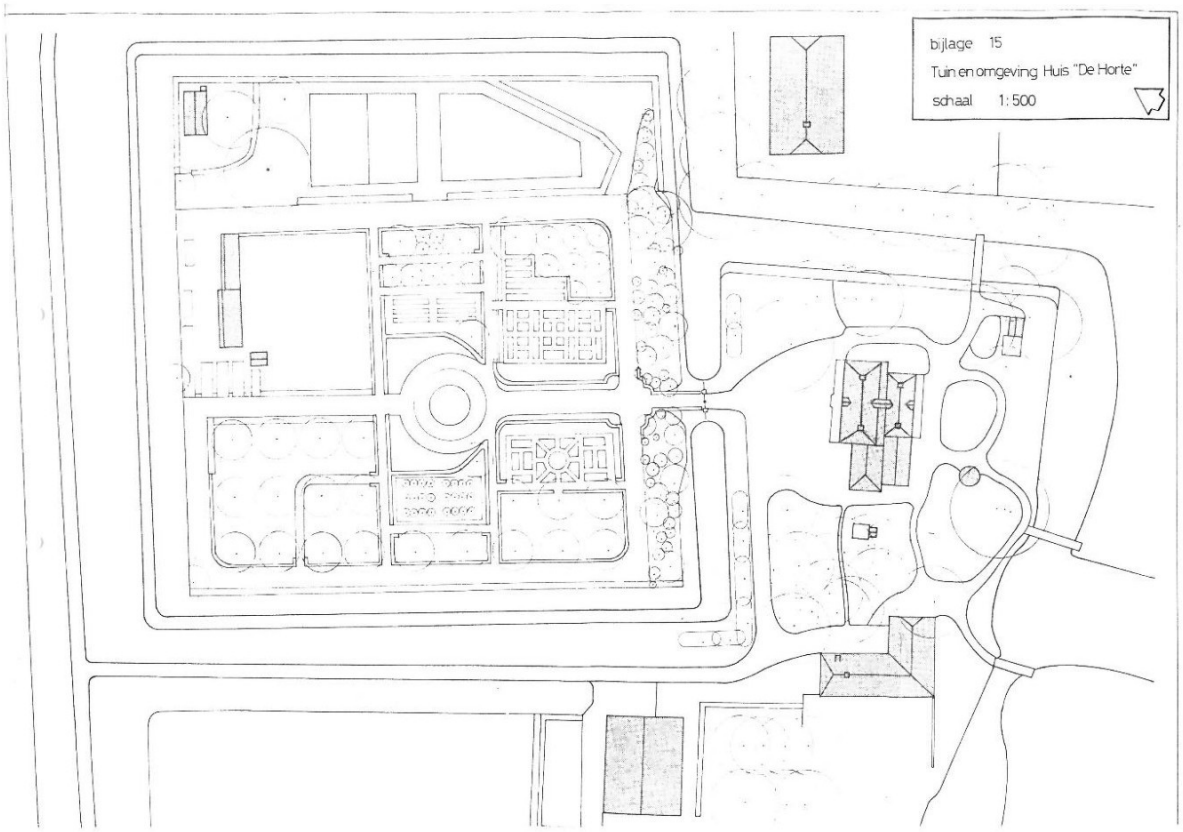
Vermoedelijk ca 1965; foto is gebruikt bij gesprekken die later leidden tot overdracht de Horte aan Landschap Overijssel

Luchtfoto 2006

Luchtfoto 2010

Kaart of ontwerp gemaakt in 2012

De Horte met dienstmeiden voor de meidenvleugel met rozenperkje. Waarschijnlijk tussen 1900 en 1920

De lindes op het voorplein.

Op historische foto's uit de periode rond 1900 ontbreken de lindes die tegenwoordig op het voorplein aanwezig zijn. Deze bomen zijn vermoedelijk in de jaren zeventig van de twintigste eeuw aangeplant.

Omdat zij geen onderdeel lijken uit te maken van de historische inrichting worden deze bomen verwijderd. Van enkele zeer oude lindes zijn nog resten aanwezig in de vorm van opslag. Door deze zorgvuldig te selecteren wordt geprobeerd de historische bomen op hun oorspronkelijke standplaats voort te zetten.

Daarnaast zijn zomerstekken genomen van de oude exemplaren. Deze worden opgekweekt als mogelijke toekomstige vervangers, zodat het historische karakter van de locatie behouden blijft.

Rond 1900 zien wij geen lindes op deze plek

Waarschijnlijk winter 1974; de gekalaberde lindes

Overgang naar de Hof

De overgang tussen het voorplein en de Hof laat goed zien hoe een tuin zich in de loop van de tijd ontwikkelt.

Op de oudste foto's bestaat de beplanting voornamelijk uit lage sierplanten, waaronder waarschijnlijk stamrozen en kuipplanten. Later verschijnen grotere heesters in de border. Op foto's uit de jaren zeventig zijn enkele van deze struiken al herkenbaar als de exemplaren die vandaag nog aanwezig zijn.

Sinds de overdracht aan Landschap Overijssel is de beplanting meerdere malen aangevuld. Een aantal bomen en heesters uit deze periode heeft inmiddels een aanzienlijke omvang bereikt. Hoewel deze aanplant niet volledig historisch van oorsprong is, vormt zij inmiddels zelf onderdeel van de geschiedenis van de tuin. De soorten zelf zijn over het algemeen toen al passend gekozen binnen het historisch tijdvak.

Daarom is ervoor gekozen deze oudere aanplant grotendeels te behouden. Wel worden zichtlijnen hersteld door selectieve verwijdering van jongere opslag en snoeiwerk. Hierdoor ontstaat opnieuw een duidelijke relatie tussen het huis, de Hof en het koetshuis.

Op een andere foto uit 1971 zien we nog tamelijk jonge aanplant waarvan een groot deel vandaag nog aanwezig is.

Foto 1971 met in de rode cirkels de nog aanwezige struiken en bomen

Zijkant en achterzijde huis

Bruggetje tussen huis en boerderij: locatie en vorm

Met de aanleg van het kippenhok achter het huis ontstond de behoefte aan een directe verbinding tussen de boerderij en het hoofdgebouw. Op foto's uit de periode 1920–1935 is op de achtergrond duidelijk een bruggetje zichtbaar dat deze verbinding mogelijk maakte.

Na de verwerving van De Horte door Landschap Overijssel veranderde de situatie. Een deel van de boerderij kreeg een woonfunctie, waardoor een directe verbinding tussen woning en kantoor minder wenselijk werd. Het oorspronkelijke bruggetje werd daarom verwijderd en vervangen door een nieuwe verbinding aan de voorzijde van het terrein.

Recent is een Landschaps Ecologische Systeem Analyse (LESA) uitgevoerd. Daaruit blijkt dat het voor het behoud van de bomen en de ecologische kwaliteit van het landgoed belangrijk is om te werken aan een stabieler waterpeil en een betere waterkwaliteit. Een van de voorgestelde maatregelen is de aanleg van een stuw in deze watergang.

Omdat deze stuw bereikbaar moet blijven voor beheer en onderhoud, wordt voorgesteld om deze vorm te geven als een eenvoudig houten bruggetje op of nabij de historische locatie van de oorspronkelijke verbinding. Daarmee wordt een noodzakelijke technische voorziening gecombineerd met herstel van een historisch element.

Uit historische foto's blijkt dat het oorspronkelijke bruggetje een eenvoudige en functionele vorm had. Een nieuwe uitvoering dient daarom bescheiden van karakter te zijn en ondergeschikt te blijven aan het landschap.

Achterzijde van het huis 1920-1935. Met op de achtergrond het bruggetje naar de boerderij.

Referentiebeeld eenvoudig bruggetje Horte Waarschijnlijk rond 1900 genomen op de Horte;

Beplanting aan beide zijden van het huis

Van de zijgevels van het huis zijn relatief weinig vroege foto's bekend. Op veel opnamen van de voorzijde vallen deze delen buiten beeld. Bovendien werden de zijden van het huis in de loop van de twintigste eeuw steeds sterker overschaduwd door de groei van grote bomen.

De foto's van de achterzijde geven echter wel aanwijzingen over de oorspronkelijke inrichting. Hierop zijn gevarieerde borders zichtbaar met een mix van bloeiende planten, heesters en jonge bomen.

Foto's uit de periode rond 1900 tonen dat zich direct langs het huis beplanting bevond. Hoewel niet alle soorten met zekerheid zijn te identificeren, wijzen de beelden op een afwisselende opbouw met zowel wintergroene als bladverliezende soorten.

Op een foto uit circa 1910–1920 is rechts van het huis een forse conifeer zichtbaar. Daarnaast lijken hulst, rododendron en verschillende loofheesters aanwezig te zijn. Op de achtergrond zijn bovendien toppen van naaldbomen herkenbaar.

Deze beelden bevestigen dat de beplanting rond het huis niet uit grote uniforme vakken bestond, maar uit een gevarieerde verzameling sierheesters en kleinere bomen die gezamenlijk een groene overgang vormden tussen huis en landschap.

Ontwikkelingen in de twintigste eeuw

Gedurende de twintigste eeuw veranderde de beplanting geleidelijk. Sommige soorten verdwenen, andere werden aangeplant. Zoals op veel historische buitenplaatsen gebeurde, weerspiegelde de tuin ook de smaak en inzichten van opeenvolgende generaties beheerders.

Tussen huis en boerderij ontwikkelden de beuken langs het water zich tot beeldbepalende bomen. Hun kronen zorgen tegenwoordig voor een sterke schaduwwerking. Daardoor zijn de groeimogelijkheden voor veel lagere beplanting beperkt geworden.

Dit wordt beschouwd als een natuurlijke ontwikkeling binnen een historische tuin. Ook op latere foto's is te zien dat de onderbeplanting hier minder dominant aanwezig is dan op de vroegste opnamen.

In de borders werden in de loop van de tijd diverse soorten toegevoegd. Een voorbeeld hiervan zijn opslag en zaailingen van acacia's. Volgens mondelinge overlevering stond hier rond 1990 nog een grotere acacia die toen al in slechte conditie verkeerde.

De aanwezige zaailingen stonden echter op locaties waar zij zich niet goed konden ontwikkelen. Daarom zijn deze verwijderd. Wel wordt opnieuw een exemplaar van Robinia pseudoacacia 'Semperflorens' opgenomen in de beplanting, op een locatie waar de boom zijn natuurlijke omvang kan bereiken.

Restauratiekeuzes

Bij de inrichting van de borders wordt aangesloten bij de historische uitgangspunten die eerder in dit rapport zijn beschreven.

Waardevolle bestaande beplanting blijft behouden. Dit geldt onder meer voor:

- Hulst;
- Rododendrons;
- Japanse kwee;
- Prunus cerasifera 'Nigra';
- Overige oudere sierheesters die passen binnen het historische karakter.

De bestaande structuur wordt aangevuld met soorten die passen binnen het sortiment van de tweede helft van de negentiende eeuw en die tevens geschikt zijn voor de huidige groeiomstandigheden.

Aan de zijde van de boerderij blijft het huidige pad gehandhaafd. Hoewel niet kan worden vastgesteld of dit pad oorspronkelijk aanwezig was, heeft het inmiddels een duidelijke functie gekregen binnen het beheer van het terrein.

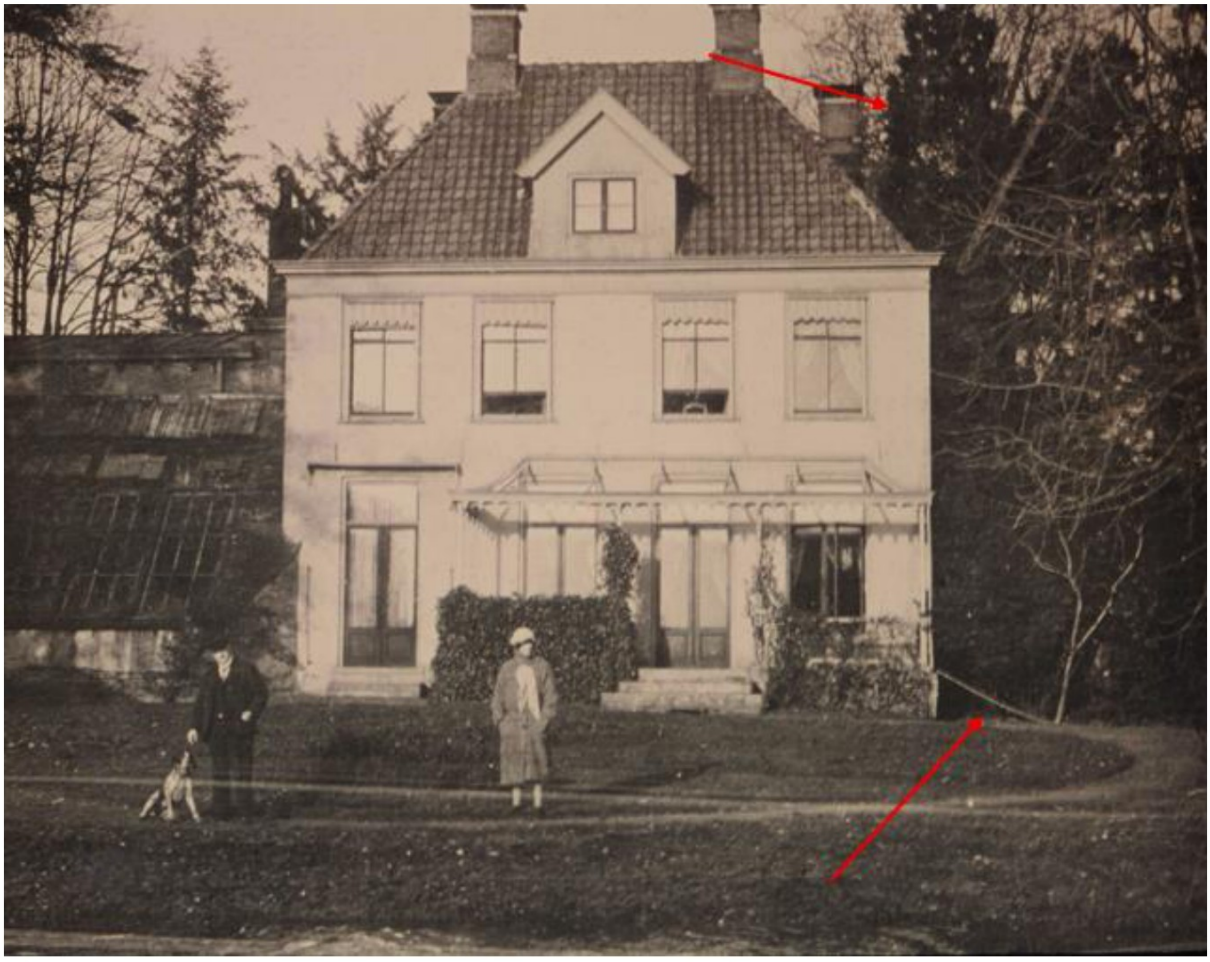
Achterzijde van het huis 1920-1935. Met op de achtergrond zo te zien gevarieerde beplanting die nog tamelijk jong oogt.

Achterzijde Horte waarschijnlijk rond 1900 met veel kuipplanten ener lijkt naast het huis beplanting te staan.

Achterzijde Horte rond 1900 met kuipplanten en bloeiende borders.

Achterzijde Horte waarschijnlijk 1910/1920 We zien hier een flinke conifeer rechts naast het huis en nog wat andere aanplant die moeilijk te identificeren is. Waarschijnlijk hulst en rododendron en een jongere loofboom op de voorgrond. Meer links achter het huis zien we de toppen van naaldbomen.

Vorm van het rondeel en paden aan de achterzijde van het huis

De historische foto's geven een opvallend consistent beeld van de padenstructuur achter het huis.

Op verschillende opnamen uit de periode rond 1900 is een rondlopende vorm zichtbaar waarin een centraal grasvlak ligt. Aan de hand van de foto's kan de breedte van het pad worden geschat op 75 tot 90 centimeter.

De foto's laten zien dat het grasvlak licht verhoogd lag ten opzichte van het pad. Het pad zelf lijkt uit zand of leem te hebben bestaan, een materiaal dat ook tegenwoordig nog op verschillende plaatsen aanwezig is.

Hoewel de exacte vorm niet met zekerheid is vast te stellen, wijzen de beschikbare beelden op een ovale of licht eivormige aanleg. Door de standpunten van de fotografen blijft enige onzekerheid bestaan.

Op foto's uit de jaren zeventig lijkt het rondeel tijdelijk verdwenen te zijn. Hier is vooral een grasvlak zichtbaar met een klein bloemperk en een tuinvaas in het midden. Andere foto's uit ongeveer dezelfde periode tonen echter nog steeds een duidelijk herkenbaar pad.

Dit wijst erop dat de structuur naar smaak werd aangepast of niet volledig verdwenen was, maar mogelijk minder zichtbaar of minder intensief onderhouden werd.

Restauratiekeuze

Gezien de samenhang van de historische foto's wordt uitgegaan van een rondlopende padenstructuur met een centraal grasvlak.

Bij de uitvoering wordt aangesloten bij de historische maatvoering en materiaalkeuze voor zover deze uit de bronnen zijn af te leiden. De licht verhoogde ligging van het grasvlak blijft daarbij behouden. Een decennium geleden heeft de tuinman een aantal flauwe gebogen lijnen recht getrokken en is er bij het prieeltje een laagstijlwandje gecreëerd. Dit wordt weer gecorrigeerd naar de oude situatie.

Voor de zones achter het prieel blijft enige interpretatie noodzakelijk. Het is niet met zekerheid vast te stellen of hier oorspronkelijk een pad of een grasstrook aanwezig was. Daarom wordt gekozen voor een oplossing die aansluit bij de historische logica van de aanleg zonder een reconstructie te suggereren waarvoor onvoldoende bewijs bestaat.

Kuipplanten

De kuipplanten maken geen onderdeel uit van de huidige restauratieopgave, maar zijn wel van belang voor het historische beeld van de tuin.

Op meerdere foto's uit de periode rond 1900 zijn kuipen met citrusgewassen en andere exotische planten zichtbaar. Zij vormden een belangrijk decoratief element rond het huis en het prieel.

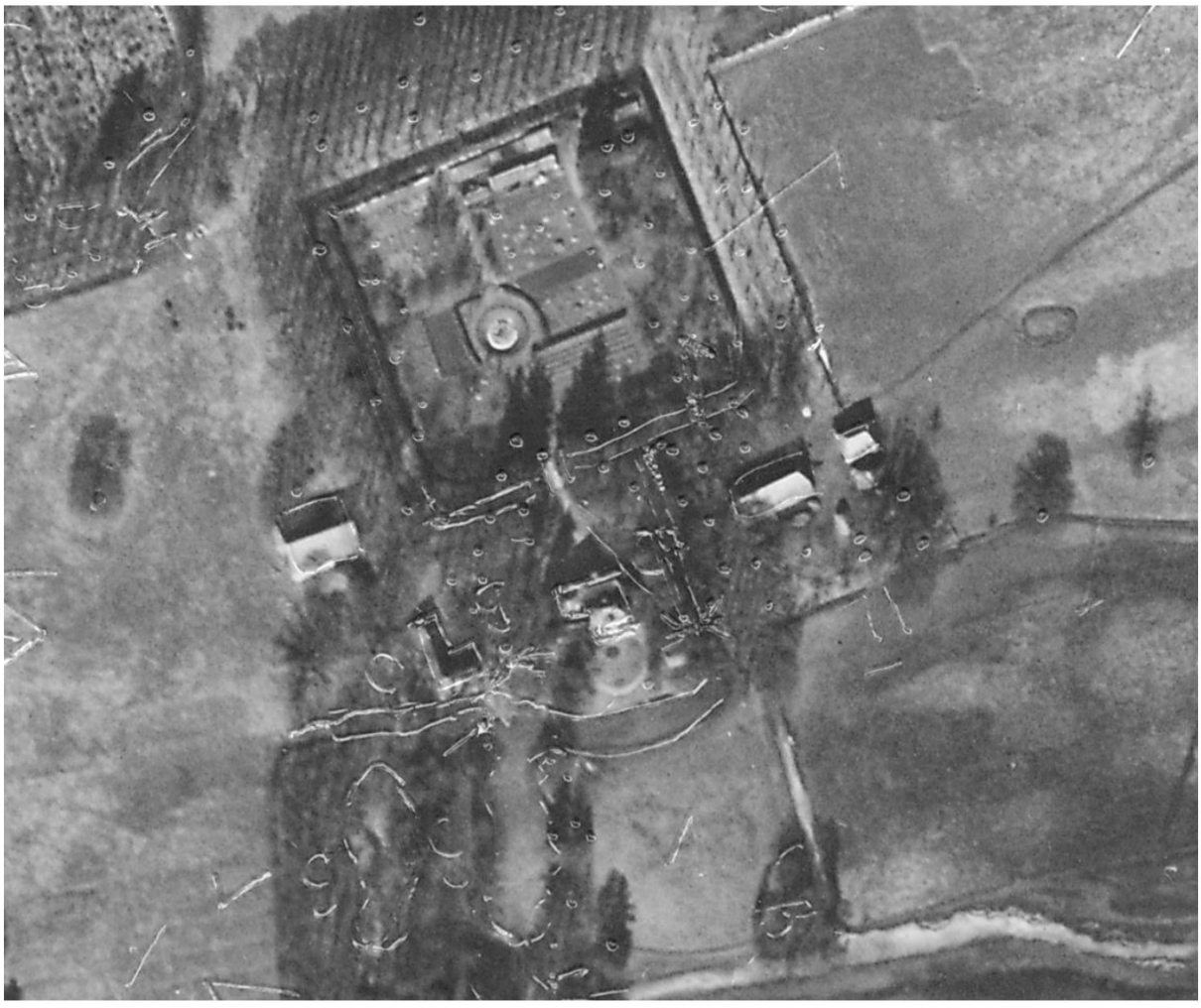
Voor de toekomst wordt onderzocht of dergelijke kuipplanten kunnen terugkeren. Omdat de oorspronkelijke soorten niet bekend zijn en er geen orangerie meer aanwezig is, wordt gekeken naar citroenen op een onderstam van wilde citroen. (Welke soorten er precies op de Horte gestaan hebben weten we niet.) Deze citroenen kunnen dan tegen een paar graden vorst als ze tegelijkertijd niet te nat worden gehouden. Daardoor kunnen de citroenen licht overwinteren in de kassen. (Daar is ook voldoende ventilatie) In de kas kunnen ze bij extreme kou extra beschermd worden en indien nodig kan er enkele nachten bij verwarmd worden. Omdat dit een flinke investering vraagt hebben we inmiddels een paar jaar Cordyline australis in potten staan en meten we de nachttemperatuur in de kas op koude nachten. Zelfs met de koude winter van 2025-2026 met een lange koude periode van stevige vorst ‘s nacht en vorst overdag werd het in de kas niet kouder dan -5.6C. De Cordylines hebben het dan ook glansrijk doorstaan zonder extra bescherming.

Deze eventuele terugkeer wordt beschouwd als een herstel van historisch gebruik en niet als een ingrijpende wijziging van de tuinaanleg.

Samenvatting achterzijde De Horte

De achterzijde van De Horte was historisch gezien een tuinruimte die gericht was op verblijf, wandelen en genieten van bijzondere beplanting. Historische foto's tonen een samenhangend geheel van paden, borders, kuipplanten en uitzichtpunten.

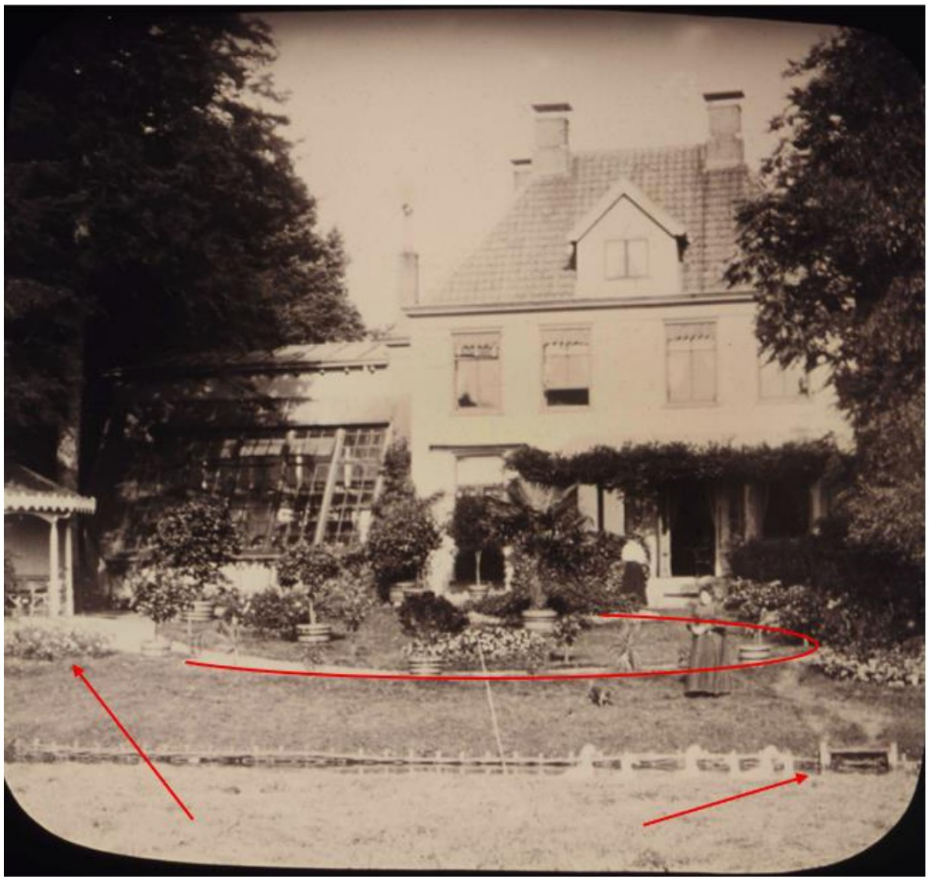
De restauratie richt zich op herstel van deze ruimtelijke structuur. Daarbij worden historische elementen zoals het rondeel, de padenstructuur en de relatie tussen huis, prieel en water opnieuw zichtbaar gemaakt. Tegelijkertijd blijft ruimte bestaan voor zorgvuldig beheer en voor aanpassingen die noodzakelijk zijn vanwege het huidige gebruik van het landgoed.

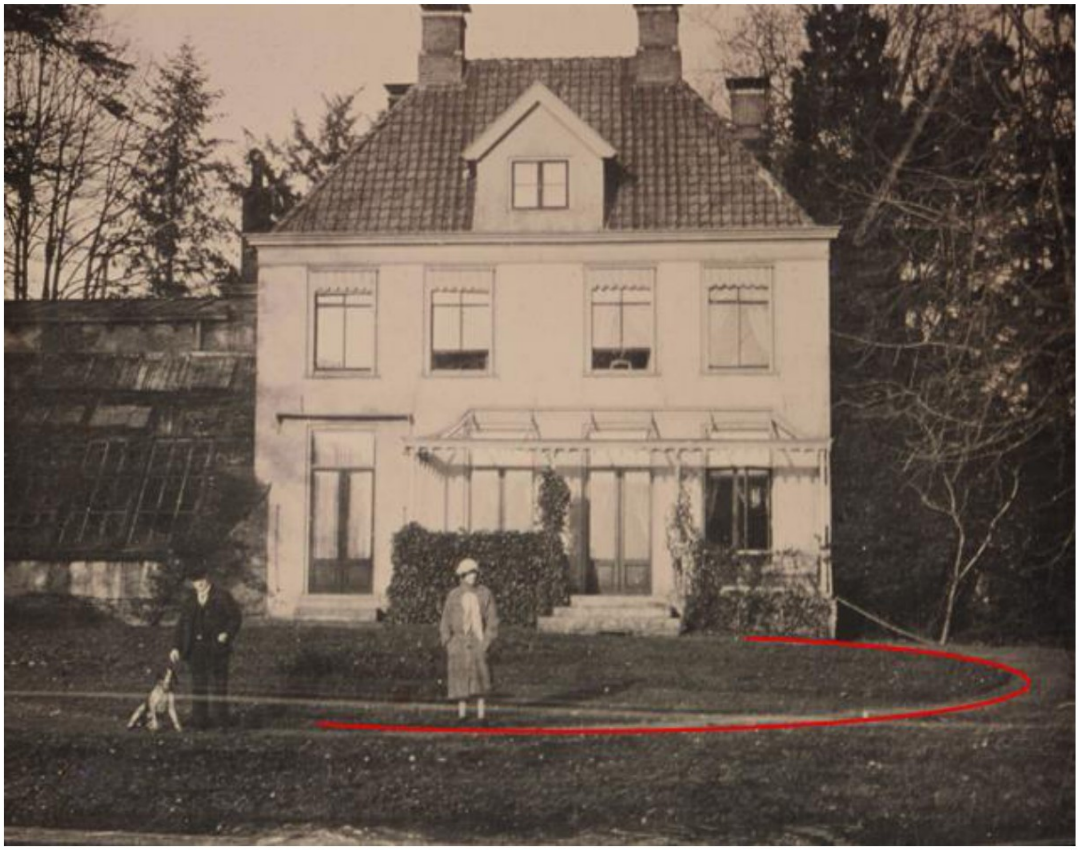
Luchtfoto 1931

Luchtfoto topotijdreis 2007

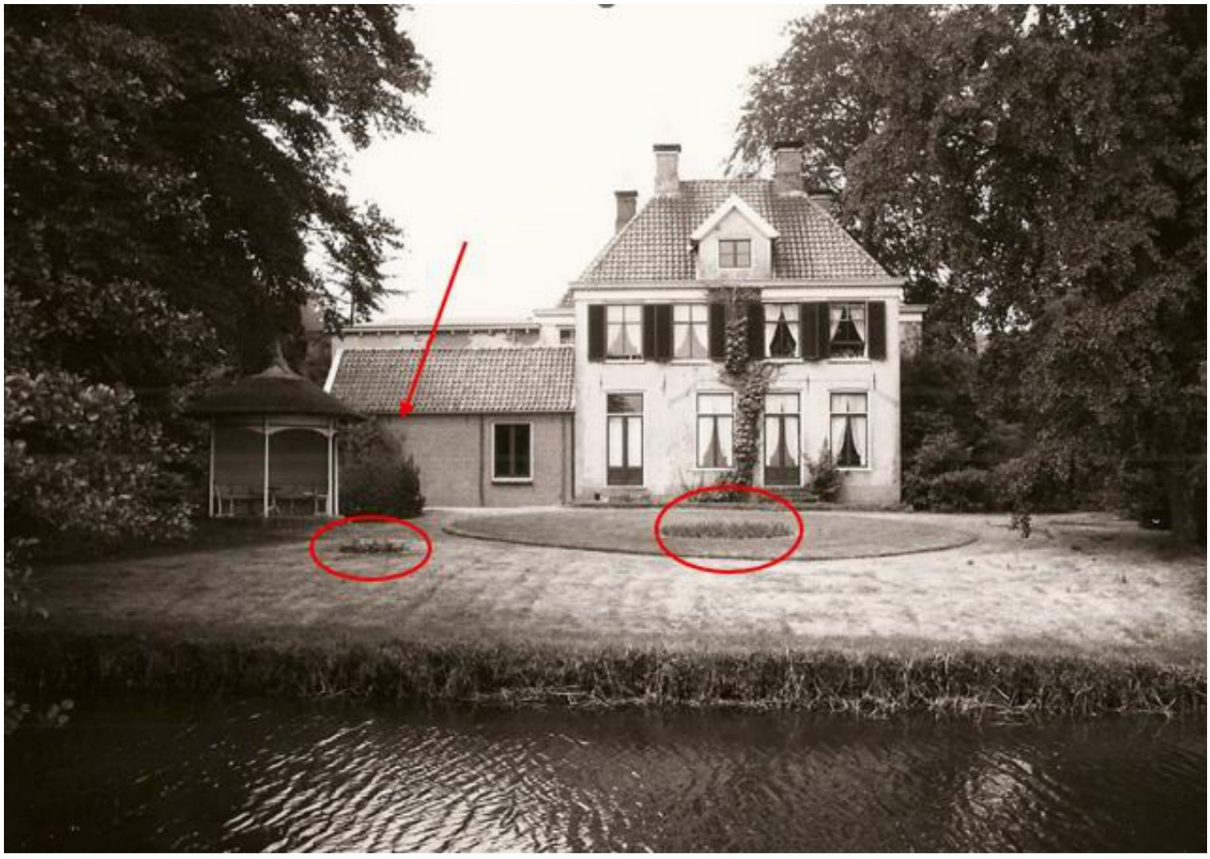
Achterzijde Horte rond 1900 met het rondlopende pad. Rechts onder in een kleine steiger, waarschijnlijk om in het roeibootje te kunnen stappen en het informele pad door het gras er naar toe. Links voor het prieel bloeiende beplanting. Verder zijn er de kuipen met citrussen en exoten goed herkenbaar.

Achterzijde Horte waarschijnlijk 1910/1920 waar het pad duidelijk te zien is. (NB de horizontale lichte streep zit waarschijnlijk in de afdruk en is geen vorm of pad. De streep loopt door over de broek van de man links.)

Begin ‘70; Achter het prieel is de nog relatief jonge beplanting zichtbaar van coniferen en loofhout. Verder valt op dat er geen rondeel meer is. Alles is gras met een klein bloemperk met vaas in het midden.

Achterzijde Horte 1970: Pad is hier duidelijk te zien. Het middenstuk lijkt nog niet gemaaid t.o.v. het vlak eromheen. Wat verder opvalt zijn twee bloemen toeven in het rondeel en het omringende vak. Verder zien we de jonge beplanting achter het prieel.

Linde-Eikenlaan

De Linde-Eikenlaan vormt een van de belangrijkste structurerende elementen binnen de historische aanleg van De Horte. Lanen bepalen niet alleen de ruimtelijke opbouw van een buitenplaats, maar dragen ook bij aan de herkenbaarheid, beleving en ecologische waarde van het landgoed.

In 2021 is een inventarisatie uitgevoerd naar de conditie en verwachte levensduur van de laanbomen op De Horte. Aanleiding hiervoor was de toenemende uitval van bomen op verschillende locaties binnen het landgoed. Het doel van deze inventarisatie was om tijdig inzicht te krijgen in toekomstige vervangingsopgaven en te voorkomen dat meerdere historische lanen binnen een korte periode verloren zouden gaan.

Uit deze analyse bleek dat de Linde-Eikenlaan zich in een fase bevindt waarin een groot deel van de bomen het einde van zijn levensverwachting nadert. Hierdoor ontstaat de noodzaak om na te denken over de toekomstige instandhouding van het laanbeeld.

Historische ontwikkeling

De beschikbare historische informatie over de laan bestaat uit een combinatie van boomtechnische gegevens, luchtfoto's en een historische foto die op basis van kledingstijl, beeldkwaliteit en overige zichtbare kenmerken gedateerd kan worden rond 1900.

Op deze foto is de laan duidelijk herkenbaar. Aan één zijde staan lindes, aan de andere zijde eiken. Op de achtergrond is nog net het biljarthuisje zichtbaar, waarmee de locatie van de opname kan worden bevestigd.

De bomen op deze foto zijn relatief slank maar al hoog opgaand. Op basis van hun omvang wordt geschat dat zij op dat moment ongeveer veertig jaar oud waren. Dit zou betekenen dat de aanleg van de laan waarschijnlijk teruggaat tot het midden van de negentiende eeuw.

De combinatie van eiken en lindes sluit goed aan bij de aanlegprincipes van historische buitenplaatsen uit deze periode. Beide soorten werden veel toegepast vanwege hun duurzaamheid, beeldkwaliteit en geschiktheid voor formele laanstructuren.

Gedurende de twintigste eeuw is het laanbeeld grotendeels behouden gebleven. Wel zijn op verschillende momenten individuele bomen vervangen. Hierdoor zijn tegenwoordig op enkele locaties afwijkende lindes aanwezig die vermoedelijk van een andere herkomst of cultivar zijn dan het oorspronkelijke plantmateriaal.

Huidige situatie

De huidige laan bestaat uit een rij lindes aan de ene zijde van de weg en een rij zomereiken aan de andere zijde.

De conditie van de bomen verschilt sterk. Met name aan de lindezijde bevindt een aanzienlijk deel van de bomen zich in een slechte staat. Binnen de uitgevoerde levensduurprognose zijn meerdere exemplaren beoordeeld als bomen met een beperkte resterende levensverwachting.

Aan de uiteinden van de laan staan enkele lindes die zich nog in een betere conditie bevinden. Deze wijken echter zichtbaar af van het merendeel van de laan. Niet alleen de bloeitijd verschilt enigszins, maar ook kroonvorm en groeikarakter wijken af van de historische bomen.

Aan de eikenzijde is eveneens sprake van uitval en conditievermindering. Hoewel de problemen daar minder uniform zijn dan bij de lindes, is ook hier de continuïteit van het laanbeeld op langere termijn niet gegarandeerd.

De historische laanstructuur is daarmee nog aanwezig, maar bevindt zich in een fase waarin een integrale afweging noodzakelijk is tussen behoud van individuele bomen en behoud van het laanbeeld als geheel.

Cultuurhistorische waardering

Binnen historische tuinen en buitenplaatsen wordt de waarde van een laan niet uitsluitend bepaald door de afzonderlijke bomen. Minstens zo belangrijk is het behoud van de ruimtelijke structuur die de bomen gezamenlijk vormen.

De Linde-Eikenlaan is een voorbeeld van een ensemble waarin de onderlinge samenhang van groter belang is dan het individueel behoud van iedere boom. De ritmiek van de boomrijen, de zichtlijnen en de opbouw van eiken en lindes vormen samen de cultuurhistorische betekenis van het element.

Wanneer gedurende langere tijd slechts individuele bomen worden vervangen ontstaat een steeds grotere variatie in leeftijd, omvang en groeivorm. Uiteindelijk leidt dit tot verlies van het historische laankarakter.

Vanuit cultuurhistorisch oogpunt is het daarom wenselijk de laan als één geheel te beschouwen.

Restauratievisie

Het uitgangspunt van de restauratie is het duurzaam behouden van het historische laanbeeld.

Uit de historische analyse blijkt dat dit laanbeeld bestaat uit twee gelijkwaardige boomrijen die gezamenlijk een ruimtelijke eenheid vormen. Om deze eenheid op lange termijn te behouden is gekozen voor een integrale verjonging van de laan.

Hierbij wordt niet uitsluitend gekeken naar de conditie van individuele bomen, maar naar de toekomstbestendigheid van de gehele structuur.

De keuze voor integrale vervanging is gebaseerd op drie overwegingen:

Behoud van het historische beeld

Wanneer slechts een gedeelte wordt vervangen ontstaat gedurende tientallen jaren een onevenwichtig laanbeeld. Bij het alleen vervangen van de linde zijde zal later het vervangen van de eiken een probleem opleveren. Daarnaast is dan het evenwichtige beeld verstoord.

Hierdoor ontstaat een situatie die afwijkt van zowel de historische aanleg als van het toekomstige gewenste eindbeeld.

Gelijkwaardige ontwikkeling

Nieuwe eiken kunnen zich niet optimaal ontwikkelen wanneer zij langdurig worden overschaduwd door een al volgroeide lindelaan. Hetzelfde geldt in omgekeerde richting.

Door beide zijden gelijktijdig te vernieuwen ontstaat een gelijkwaardige groeisituatie en kan de laan zich opnieuw ontwikkelen als één samenhangend geheel.

Toekomstige beheerbaarheid

Een laan die in één fase wordt aangeplant behoud deze zijn uniforme uitstraling. Bovendien wordt voorkomen dat in de komende decennia steeds opnieuw ingrijpende werkzaamheden noodzakelijk zijn.

Herplantstrategie

Lindezijde

Aan de lindezijde worden de stobben uitgefreesd. Hierdoor kunnen de nieuwe bomen op exact dezelfde plantafstand worden teruggeplaatst als in de historische situatie. De cultivars van de Hollandse lindes die de laan vormen is niet bekend. Er wordt ook weer terug geplant, met Hollandse lindes. Bijkomend voordeel is dat deze ook het beste bestand zijn tegen verharding/belasting.

Het uitfrezen wordt hier als verantwoord beschouwd omdat de onderlinge afstand tussen de bomen beperkt is. Tussenplanten is ivm de bestaande wortels bijna net zo invasief als uitfrezen.

De markante oude linde die uitspringt blijft behouden. Deze boom vertegenwoordigt een zichtbaar onderdeel van de geschiedenis van de laan en kan ook na de herplant een rol blijven spelen als historisch referentiepunt.

Om het zicht op het driepuntbruggetje te herstellen wordt onder deze boom beperkt gesnoeid en opgekroond.

Eikenzijde

De situatie aan de eikenzijde vraagt om een zorgvuldige aanpak.

De bomen staan hier op de rand van de gracht. Hierdoor bestaat het risico dat intensieve bodemwerkzaamheden schade veroorzaken aan de stabiliteit van de walkant.

Voorafgaand aan de uitvoering wordt daarom onderzocht in hoeverre herplant mogelijk is zonder volledig uitfrezen van de stobben. Daarbij wordt gekeken naar de technische haalbaarheid, de invloed op de oeverconstructie en de gevolgen voor de toekomstige groeiomstandigheden.

Het uitgangspunt blijft om de historische lijn van de laan zo nauwkeurig mogelijk te behouden.

Ecologische afweging

Het vervangen van een volwassen laan heeft onvermijdelijk gevolgen voor flora en fauna. Oude bomen bieden nestgelegenheid, voedselbronnen en schuilplaatsen voor uiteenlopende soorten.

Binnen De Horte wordt deze tijdelijke achteruitgang gedeeltelijk opgevangen doordat elders op het landgoed voldoende oude lindes en zomereiken aanwezig blijven. Daarnaast worden aanvullende maatregelen getroffen om de ecologische gevolgen te beperken.

Een voorbeeld hiervan is de verplaatsing van bosanemonen die onder de lindes groeiden. Voorafgaand aan de werkzaamheden zijn deze planten zoveel mogelijk veiliggesteld zodat zij elders binnen het terrein kunnen worden behouden.

Op deze wijze wordt geprobeerd het verlies aan leefgebied tijdens de overgangsfase zoveel mogelijk te beperken.

Verharding en bermgebruik

Op historische foto's is zichtbaar dat de laan oorspronkelijk een onverharde weg kende.

Tegenwoordig ligt hier een asfaltverharding. Het is onbekend in welke periode deze is aangebracht en welke constructie zich onder het asfalt bevindt.

Voor de nieuwe aanplant wordt dit niet als een doorslaggevende belemmering beschouwd. De bomen zullen vanaf het begin opgroeien onder de huidige omstandigheden, terwijl de bestaande bomen pas later met deze verandering werden geconfronteerd.

Wel vraagt het gebruik van de bermen aandacht. Regelmatig parkeren voertuigen gedeeltelijk in de berm, wat leidt tot bodemverdichting en schade aan wortels. Er wordt daarom onderzocht welke maatregelen mogelijk zijn om dit tegen te gaan zonder afbreuk te doen aan het historische laanbeeld.

Conclusie

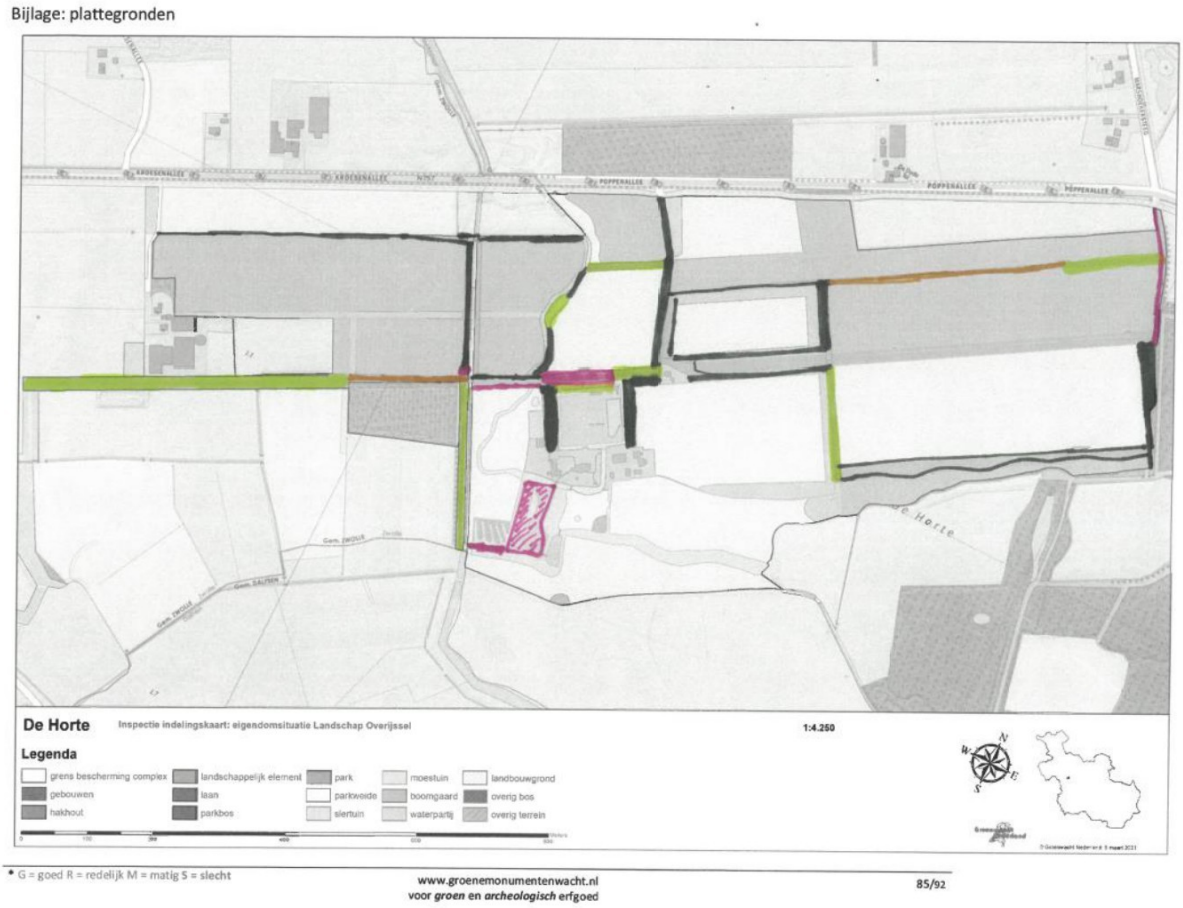
De Linde-Eikenlaan behoort tot de beeldbepalende historische structuren van De Horte. Historische foto's laten zien dat deze laan al rond 1900 een volwassen en samenhangend karakter had.

Door de hoge leeftijd en afnemende conditie van een groot deel van de bomen is behoud van het bestaande bestand op lange termijn niet realistisch. Om het historische laanbeeld duurzaam veilig te stellen wordt gekozen voor een integrale verjonging van de laan.

Met deze aanpak blijft niet iedere individuele boom behouden, maar wordt juist de historische structuur als geheel veiliggesteld. Daarmee wordt voortgebouwd op een

traditie van ruim anderhalve eeuw en blijft de laan ook voor toekomstige generaties een herkenbaar en karakteristiek onderdeel van De Horte.

Bijlage: plattegronden

Legenda vitaliteitskaart lanen

Paars <3 jaar

Bruin 3-6 jaar

Lichtgroen 6-12 jaar

Donkergroen 12> jaar

Eiken -Linde laan waarschijnlijk rond 1900. Met aan de linkerzijde de lindes en rechts de eiken. Op de achtergrond is nog net het biljardhuisje vaag te onderscheiden.

Tot slot

De analyse van historische foto's, luchtbeelden en aanvullende bronnen laat zien dat De Horte voortdurend in ontwikkeling is geweest. De restauratie richt zich daarom niet op het terugbrengen van één specifiek jaartal, maar op het herstellen van de historische structuur, zichtlijnen en ruimtelijke samenhang.

Waar historische gegevens voldoende duidelijk zijn, worden oorspronkelijke elementen hersteld. Waar informatie ontbreekt of onzeker is, wordt gekozen voor oplossingen die aansluiten bij de historische ontwikkeling van het landgoed en tegelijkertijd passen bij het huidige gebruik en beheer.